

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
ART AND HISTORY
OF THE
CITY OF BOSTON

PA6278
.C4
1753
v.4
c.1

1080044473

Co # 2-645

P. 2

M. TULLII
CICERONIS
OPERA,

CUM DELECTU COMMENTARIORUM,
IN USUM

SERENISSIMI DELPHINI.

TOMUS QUARTUS,
QUI ORATIONUM PRIMUS.

46508

PATAVII, Typis Seminarii, MDCCLIII.

Apud Joannem Manfrè.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

PA 278

04

1793

v. 4

c. 1

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE ...
CAPILLA ALFONSINA BIBLIOTECA ...
MICROFILMADO Rollo-7

80508

... MDCCLII
...
... ET PRIVILEGIO

JOSEPHUS OLIVETUS

LECTORI:

ETUS adagium est, * *Magnus liber, magnum malum*. Quod ut non usquequaque sit, & in omnibus fortasse verum; omnino est in Commentariis ad Latinos vel oratores, vel poetas, verissimum. Quid enim? librum tu mihi magnum asfers, alterum ut intelligam non longiore isto tuo, ac saepe etiam breviorum. An est hic adeo tenebrosus, ut non aliter quam operosis possint molitionibus erui sensus, atque in apertum proferri? Pascat ergo blattas in tenebris: nec torqueas te frustra, ut scias, doceasque, quid chartis illeverit scriptor adeo non bonus, ut in eo vitium sit, quo nullum in scriptione capitalius, obscuritas. Hujus quidem tam est expertus Cicero, quam omnibus abundans eloquendi virtutibus. Qui profecto si quid habet, quod intelligentiam fugiat ejus hominis, cui nec sensus communis desit, nec usus Latini sermonis; non in Cicerone culpa est, sed aut in librario, qui bene scripta male descripserit; aut in longinquitate temporis, quae lectorem ab Romanis moribus, rebusque Ciceronianis procul segregarit. Quidquid autem occurrit difficultatis; id aut verba, aut res verbis subiecta continent. Age ergo, ad utrumque genus profigandum, quid auxilii ab interpretum opera proveniat, exquiramus tantisper: quo quisque perspiciat, quam nihil, depascenda Commentariorum luxurie, iis perierit, qui, praeter Ciceronem, in Cicerone quaerunt nihil.

Primum de verbis. Hic ego interpretes in triplici ordine

* *Callimachus*, apud Athenaeum, lib. III.

video posse collocari. Primus eorum esto, qui varias lectiones, etsi unam in illis agnoscant probam esse ac tenendam, omnes tamen colligunt. Alter eos comprehendat, qui, cum nihil certi habent, quod ab auctore profectum fateantur, librorum vel conjecturas, vel aberrationes curiose, & quasi per ludum expendunt. Tertium genus est eorum, qui plausibile in codicibus quod nihil videant, aliquid ipsi, quod ardeat magis, comminiscuntur, & auctori supponunt.

Atque illi quidem, quorum obscura, ut scrutariorum, diligentia in lectionum varietatibus, & codicum quisquillis occupatur, quousque tandem abutentur patientia nostra? Hoc nimirum volunt nos docere, non fuisse olim librariorum minus, quam nunc sunt, inertes ac mendosos. Putidissime is faceret, qui librum hac scriptum ætate, ac sæpe jam typographorum manus & negligentiam expertum, sic in lucem nova editione reduceret, ut simul errorum indices ex aliis editionibus attexeret? Quem enim habent fructum majorem toties ingesta nobis lectionum monstra, quæ qui alii ex aliis congerunt, monstra esse non dissentunt? Victorii quidem, Manutii, Lambini, & Gruteri immortalibus in Ciceronem meritis dedi, ut, quod illi ediderant, alicubi exhiberem. Varietates autem plerasque alias, quibus suffarinos videmus quosdam interpretes, si apponerem, non minus odiose facturum me existimavi, quam si glandes, inventis frugibus.

His proximi sunt, qui lectiones, si verba spectes, diversas, si pretium, æquales versant longis disputationibus, ut vocem unam aliquam, cujus se patronos faciunt, ante alias, quasi competitrices, promoveant. Videre est operæ pretium aliquando eorum ambitionem, & multiplices, longosque excursus: quot locos auctorum obscurent, unum ut scilicet illustrent. Vagantes si sequare, modo *Thebis* te ponent, modo *Athenis*; donec fessus de via, quo fuerat perveniendum, &

unde

unde sis egressus, tandem ignores. Atqui ego non invitus feci, ut ne lectores in hujus loquacitatis molestiam conjicerem. Quamvis enim longe absit, ut in grammaticis legendis animadversionibus existimem bonas horas male collocari; tamen ex una Sanctii Minerva plus auxilii ac luminis, quam ex innumerabilitate Tullianorum interpretum existere posse arbitror.

Tertium genus est eorum, qui in his locis, quæ videntur mendosa (& multa non temere videntur) sic divinant, ut in latente morbo circulatorum. Alter, *Est hic vitium*, inquit. Alter, *Illic est*. Inopia laborat. Immo *redundantia*. Excidit inter scribendum una vocula, quam repono. *Contra, hæc rota comprehensio e margine in contextum irrepit*. Corripo. *Corrumptis*. Ita pugnant; idque, ut plurimum, *de lana caprina*. Pugnent vero, ac mutuis sese vulneribus, ut Cadmei milites, conficiant. At neque meum est, hic illis campum dare: neque tuum, si temporis pretium noris, hos audire ariolos, Cicerone omisso. Quæ tamen non sic velim accipi, ut ab homine dicta, qui conjecturis nihil loci relinquat, aut meriti. Aliquot video esse a viris doctis prolatas, quæ & voluptati sint, & fructui: aliquot, inquam, non multas. Reliquarum amputatio vix credibile est in quam breve cogat ampla Criticorum volumina.

Hactenus de verbis: nunc de obscuritate ea, quam afferunt res ab nostra memoria propter vetustatem remotæ. Quarum, in Ciceronianis, multa idoneam ex veterum libris, qui supersunt, lucem acceperunt: nonnullæ etiamnum latent. Quæ nota sunt, in iis tanta est interpretum consensus, atque etiam communicatio, ut ea quisque describat ex aliis, neque aliena usurpare, sed communia, & in medio posita fumere videatur. At vero de aliis dissidia, lites, controversiæ, andabatarum certamina, nimirum in tenebris. U-

bi

bi autem nulla dissensio est, unicum advoco interpretent, & eum plerumque, qui verborum parcior. Ubi nihil certi; hoc ipsum admoneo, certi esse nihil. Plures enim devorandas male occupato lectori cur paginas offeram? quas perambulando defessus, mihi Terentianum illud obganniat, *Ut te cum tua monstratione magnus perdat Jupiter.*

Aristotelis interpretes Turnebus festive ejus facit hominis similes, qui, quæ via ad urbem ferat, rogatus dicat: *Hanc viam Alexander securus est, sed in puteum cecidit: istam Themistius, sed in præcipitium ruit: illam Simplicius, sed incidit in larrones: aliam illam Philoponus, sed toto triduo erravit, nec in urbem venit. Ut opinor, inquit Turnebus, isti nugatori diceretis: Non querimus, qua non sit eundem, sed qua minimo negotio, nullo periculo, brevi compendio, in urbem veniendum sit.* Quam eruditi hominis censuram si traducas ad Tullii interpretes, nihil feceris præter æquum & bonum. Quare optandum fuit, ut hanc notarum silvam cum densarent multi, otio abundantes, ac, si volumus, etiam doctrina; alii non minore judicio sublucrent.

Anno MDXXXIX, Basileæ in lucem prodit *Bibliorheca Commentariorum in M. T. Ciceronis Orationes*, volumen ingens: cui alterum tantum molis accessit Lugduni, anno MDLIV. At rejectus fere omnibus, qui tum in corpus illud coaluerant, alios, nec fortasse pauciores, in suam collectionem admisit *Joannes Georgius Grævius*, Criticorum nostra ætate princeps. Voluine igitur, *ab imo ad summum totus moduli bipedalis*, cum heros memet componere? Quod literati homines, etiam tacente me, intelligent, id me palam atque ultro profiterentem exaudiat quivis e populo, sibi a me vix offerri aliud, quam derivationem ubertatis Grævianæ. Plenis effudit, non tam manibus, quam calathis, flores omnis generis, atque herbas: legendi laborem commisit lectorum patientiæ, judi-

judicio delectum permisit. Itaque cum viderem ex hac tanta copia, si quorundam expleatur curiositas, fatietatem longe pluribus suboriri; meam iis dedicavi operam, qui necessariis contenti, in superfluitate nausent.

Proinde non id spectavi, quod est ultra spem omnem, & neque annotationum Græviana congeries, neque humana sedulitas ulla consequetur, ut in Cicerone nihil difficultatis supersit. Erunt semper quæ non intelligas: & quo fiet tibi notior Cicero, & familiarior, eo senties magis, vanos esse promissores, quicumque persuadere volent, amplissima lucem, quam attulerint, omnem esse discussam caliginem. At factum bene, quod loci omnes illi, qui lucem pertinaciter recusant, non plurimi sunt numero, & legendi fructum non excludunt. Quis in annem multa riparum amœnitate inumbratum descendere aliquando noluit, quod in fundo lapillos fortasse aliquos conspiceret? Tu vero immerge te in hoc amœnissimum eloquentiæ atque elegantis doctrinæ flumen: ejus te copia ac suavitate totum perfunde. Interea litigent in obscuris & ignobilibus Critici. Tu ex iis, quæ tam multa in Cicerone perspicua sunt, præcepta bene & vivendi, & sentiendi, & dicendi haurias; ab eoque discedas, non solum doctior, & facundior, sed, quod præ cæteris optandum, melior.

Jam ad id, quod tantisper omisi, ut redeam: si Græviana e messe lectas tantum spicas, non ipsam huc omnem comportavi; non tamen hic nihil est, quod illic non sit. Præterquam quod enim multa aspersi, vel a me animadverta, vel ab aliis: quod facile intelligit, qui nostra cum Grævianis conferre voluerit: *Frontonis Ducai* * commentarium e bibliothecæ Regiæ, non dicam pulvere, qui nullus ibi est, sed forulis excitavi. Quis autem Fronto Ducaeus fuerit, qua doctrina, qua elegantia, nemo nescit. Aliquid

* In *Orat. de Prov. Consul. & in Philipp. XI.*

in Verrinas mutuabor a *Nicolao Hortensio*, Viromanduo, qui etsi nihil admodum novi assert, vetera tamen brevius proponit nonnunquam, ac planius. Accedet huc etiam aliquid e *Clavi Ciceroniana*, quam nuper confecit *Joannes Augustus Ernestus*, Germanus, vir eruditus inter paucos. Plura suppeditabunt Patavini duo literarum doctores, *Jacobus Facciolarus*, & *Marcus Antonius Ferrarius*, qui cum se ad illustrandas Ciceronis orationes contulissent, id præstitero, quod ab hominibus poterat probæ latinitatis, ac Romanarum antiquitatum valde peritis expectari. Plura item, nec dubito, præbuisse *Hieronimi Lagomarsini*, Rhetoris Florentini, diligens industria, qui, dum hæc Parisiis molior, ipse Venetiis has ipsas Orationes edit, cum veteribus ducentis codicibus, ut fama est, collatas ac recognitas. Quod unum licebit, si ante Veneti tomii ad nos commeat, quam ultimus meus officinam reliquerit, in hunc mantissa ex illis collecta conferetur. Italiæ gratulemur interim, bonarum artium parenti, quod egregiorum hominum, quos ipsa peperit, studiis æterna sit Latinae faciundia, in majorum suorum ac suis sedibus, propagatio.

Quod superest: de tribus illis, quæ ante annum, deque his totidem, quæ nunc emitto, voluminibus, quid aliud existimare possim, nisi id contigisse mihi ex lassitudine, quod plerisque aliis *opere in longo?* ac mihi etiam magis, ut qui molem hanc solus sustineam. Quædam aut prætermissa fuerint, quæ posita oportuerat: aut secus, quam oportuerat, posita. Quamobrem omnes, qui plus vulgo in his rebus vident, oro per communia literarum sacra, atque obtestor, ne indignum putent, omiſsa suggerere, & male posita emendare. Utrisque in ultimo volumine dabitur locus, atque ibi tum ostendam, si quid accepero, scire me quod ille ait, *benignum esse, ac plenum ingenui pudoris, fatere per quos profeceris*. Verbum non addo: ne hæc præfatio id vitium, a cujus reprehensione orſa est, habere videatur.

O. R. A.

M. TULLII
CICERONIS
ORATIONES.
PRO PUBLIO QUINTIO.

ORATIO I.

ARGUMENTUM.

SOcietas fuerat mercatura causa inter C. Quintium, & Sex. Nævium. Mortuo C. Quintio, jus & bona societatis ad Publum ejus fratrem ex hereditate pervenerunt. Hinc, ut fere fit, lis orta cum socio Nævio de rebus dividendis: in qua ira per aliquod tempus velitarum est, ut Quintius denique sive discordia sua, sive Nævii insidiis vadimonium deseruisse videretur. Quare quæ fuerat causa meriti, facta est causa ordinis, ut nostrorum judiciorum formulis utar, tironum gratia. Cum enim litigatore uno vadimonium deserente, alter bonorum ejus possessionem a prætoro postulare posset, Nævius agebat, se & editum
Tom. IV. A obri-